
POLGÁRI JOG

Főszerkesztő:

Dr. MESZLÉNY ARTUR

Szerkesztik:

Dr. BECK SALAMON

Dr. VARANNAI ISTVÁN

Az érdemtelenség kifogása a köteléki perek keretében az ideiglenes nőtartással szemben.*

Irta: Dr. Tóth György, kir. kuriai bíró.

I.) A birói gyakorlat által kifejlesztett jogszabály értelmében a házassági életközösség megszakitása után a *vétlen házasság* tartást igényelhet — házon kívül is.

Ez az igény a férjet és a feleséget egyaránt megilleti — megfelelő tényállás alapján (Ptkv. terv. 118. §.).

Ez az ideiglenes tartás a Pp. 1. §. 2) h) pontja alapján a jbiróság előtt érvényesítendő.

A felhívott törvényhely csak az „ideiglenes *nőtartási* követelések“ iránt indított perekről szól, de: quod uni justum, alteri aequum. A feministák a magyar magánjog nobilis egyenlőségi elvét ebben a vonatkozásban is tudomásul kell, hogy vegyék. Ma a gyakorlat által kifejlesztett *anyagijogi* tétel megfelelő tényállás alapján: a kölesönös eltartási kötelezettség.

E magánjogi tételnek nem akadálya a fenti perjogi (Pp. 1. §. 2. h) pont) rendelkezés *szószzerű* szövege.

Az ideiglenes tartás érvényesítése a köteléki perek keretében a Pp. 674. §-a értelmében történik.

A birói gyakorlatnak kivételt nem tűrő megállapo-

* A hitvestárs utólagos érdemtelenségére vonatkozó gyakorlattal és MJK. jav. 1785-nak rendelkezésével dr. Teller Miksa foglalkozott a J. K. 1928. évi 12. sz. (14. lap). Ráutalunk dr. Menyhárh Gáspárnak a M. J. Sz. 1928. évi 216. lapján megjelent Észrevételek stb. cikkére is.

dottsága szerint e két irányban érvényesíthető igénynél a megelőzés dönt!*

A jbiróság előtt *korábban* indított per tehát akadálytalanul foly, jóllehet *később* bontóper indított.

És foly akkor is, ha a bontóper bontással már befejeztetett: a bontóperbeli ítélet jogerőre emelkedéséig *járó ideiglenes* nőtartás összegére nézve.

És foly a bontás iránti kereset elutasítása esetén — időbeli korlátozásra való tekintet nélkül.

Ismételten hangsúlyozom én is, hogy felette nagy luxus: igazságügyi luxus a mi nyomoruságos viszonyaink közepette ily. kettős irányu bírói út.

De a Pp. 674. §-ának utolsó bekezdése szerint a Pp. 674. §-a akkor is alkalmazást nyer: ha a *nőtartás . . . felől* a kereset megindítása, vagy az előzetes békéltetés kérése előtt a bíróság . . . már határozott.^{2*}

Ezen a ponton a köteléki perbeli eljárás és a jbirósági ítélet *módosításának* egybekapcsolása az *érdemtelenség* kérdését tolja előtérbe — felmerülő esetekben.

A jbirósági perben a tartás kérdése a házassági életközösség megszakítása körüli *vétkességhez* igazodik.

* a) Ismeretes az a jogirodalmi vita, hogy mi okból foly az ideiglenes nőtartásért a contradictorius per, ha a Pp. 674. §. keretében végzéssel is rendezhető ez a kérdés.

Magyary Géza perjogának II. kiadása (673 l.) foglalkozik a megoldás módjával és utal a vonatkozó cikkek egy részére.

A gyakorlat a megelőzés elvét consequensen alkalmazza mindkét irányban.

b) Dr. Vadász Lajos (Magánjogunk főbb elvei és az új jogfejlődés c. közkézen forgó gyűjteményes munkájában 187. l.) ezt a kérdést nem szabatosan állítja be. Szerinte az ideiglenes nőtartási kérelem előterjesztésének határideje a bontóperben: „csak a különélés elrendeléséig terjeszthető elő“! Ez téves! Az ideiglenes nőtartás iránti kérelem a H. T. 98. §-al kapcsolatban az érvénytelenítési és bontási perben a per folyama alatt bármikor előterjeszthető.

Téves az a tétel is, hogy az ideiglenes nőtartást a bontóper bírósága csak a keresetlevél beadásától kezdődőleg állapítja meg. A *kérés napjától!!* Itt talán elnézés forog fenn? Vagy pedig áll itt is az axioma: brevis esse laboro, obscurus fio?

2* A kifejtettek folytán áll: a főrjtartásra is.

Ebben a perben az alperes az *érdemetlenséget* is sikerrel érvényesítheti.

Ezek a szempontok: kijegyecsedett nézőpontok. A bírói gyakorlat ezt így emeli dogmaticus tétellé.

Ezzel szemben a gyakorlat a Pp. 674. §. keretében az *ideiglenes* tartást a H. T. 72., 98., 99. §-aihoz kapcsolódó 102. §-ban foglalt anyagi jogszabály rendelkezéséhez képest szabja meg.

Dogma: ebben az esetben a különélés körüli *vétkesség* kérdése szóba se jöhet. Szóbahozás esetén figyelmen kívül marad.

A különélésre okot adó *vétkesség* a bontóperekben nem esik össze feltétlenül a fennálló bontóokkal. A fennálló bontóoknak a vizsgálata nem irányul a különélés körüli vétkesség vizsgálatára, ha ezzel nem kapcsolatos.

Ezekből foly, hogy a mai határozott gyakorlat szerint a köteléki perek keretében az ideiglenes tartás kérdésében a *vétkesség* kérdése vizsgálat tárgya egyáltalán nem lehet.

A vétkesség semmiféle fokozatában tehát: az *erkölcstelenség fokozatában sem*. — Ez ma dogma. Ezt ma a köteléki perek keretében érvényesíteni nem lehet.

A jbirósági perekben való bizonyítási lehetőség tehát kétségtelenül tágabb és igazságosabb; a köteléki perek rendszere szerint szűkebb és humánusabb.

Ezek így külön-külön a gyakorlati életet — az irodalmi vita dacára és ellenére is — kielégítik, habár egyik fél sokszor elégedetlenkedik.

A gyakorlati életnek azonban az a kérlelhetetlen törvénye, hogy a dogmákat megdönti.*

Az ideiglenes tartási perekben igen gyakorivá vált a tartásra kötelezett által érvényesített érdemetlenség kifogása: a nőnek erkölcstelen magatartása.^{2*}

A jbirósági perekben keletkezett ítéletek jogerőre

* A mai viszonyok között, amidőn a nemi életre vonatkozó erkölcsi felfogás annyira elaljasodott és amidőn a bontóperek 2—3, 4—5 évig is eltartanak, a legvisszataszítóbb erkölcstelenség, hogy a becsületes férj az erkölcstelen nőt a bontóper egész folyamata alatt feltétlenül tartani köteles.

2* A férjekre is rákerül a sor.

emelkedése után is gyakran merül fel: az érdemetlenség, amikor a köteléki per már foly.

A fenti szétválasztás dacára (megelőzés elve) a Pp. 674. §. értelmében a bontóper bírósága hivatott a jbiróság *ítéletét módosítani* végzéssel (674. §.!!).

És most jön egy kérlelhetlen érdemetlenségi eset: a nő bordélyházba ment, a nő ágyasságra lépett; a nő egészségügyi lappal kéjelgést üz, a nő igazolványnélküli kéjelgést üz, a nő botrányteltő módon a férjet közmegevetésnek teszi ki stb. Ugyanezeket vegyük fel megfelelő változtatásokkal a férfival szemben is.

A bontóper bírósága mindezekkel szemben azt mondja, hogy a Pp. 674. §. keretében a *vétkesség* és ennek fogalmi körébe vonható érdemetlenség kérdése vizsgálat tárgyát nem képezheti, tehát a férjet az érdemetlenség alapján az ideiglenes tartás fizetése alól nem mentesíti.

Ezesetben azonban a kisegítő mód adva van. *A tartásra kötelezett az érdemetlenségre vonatkozó új tények alapján a kir. jbiróságnál perujítással élhet!**

Igaz, hogy ez hosszadalmas eljárás, azonban a contradictorius eljárás a nő védett és védelemre szoruló helyzetében megnyugtató.

A kétoldalu meghallgatás a Pp. 674. §. értelmében is alkalmazható és ez is vezethetne az ítélet kellő megnyugtató biztosító módosításához, azonban ez a rendszerbe nem illeszthető be oly közérthetőleg, mint a perujítás. 2*

* E jogi rendszerezés lényege tehát az, hogy a bontóper bírója a Pp. 674. §-a alapján a jbiróság ítéletét csak a *tartásdíj* összege tekintetében módosíthatja, változtathatja, ellenben a jogalap kérdését: a vétkességet nem érintheti. — Nagyon érdekes szétválasztás, amellyel az egyes szakcikknek nem foglalkoztak.

2* A m. kir. Kuria a felfolyamodásnak helyt nem ad. Indokok: A nem vitás perbeli tényállás szerint J. Juliánna a bontóper beadása előtt a kiskunhalasi kir. járásbírósnál ideiglenes nőtartás iránti igényét érvényesítette és Sz. T. J. havi 2 q buza tartásdíj fizetésére köteleztetett.

A Sz. T. J. által 1925. évi január hó 5-ik napján folyamatba tett bontóperben a budapesti kir. ítélőtábla 1928. évi június hó 18-án kelt P. X. 4718—1926. sz. ítéletével a peres felek házasságát a J. Juliánna alperes hibájából a H. T. 80. §. a) pontja alapján felbontotta, azonban ez az ítélet nem jogerős.

A felperes által a Pp. 674. §. utolsó bekezdésére alapítottan

II.) Az élet problémáját azonban a perujítás nem oldja meg a köteléki perekben előforduló esetekben.

Ha a H. T. 72., 98. és 99. §-ai esetében elrendelt különéléssel kapcsolatban történt az ideiglenes nőtartás megállapítása, akkor ez a kérdés kizárólag a köteléki perben eljáró I., II., III. foku bíróságok hatáskörében oldandó meg.

Kérdés, hogy az érdemtelenség (a fennebb felsorolt esetekben) csakugyan nem vezethet a nőtartás alól való mentesítésre?

A fenti dogmatikus álláspontok szerint nem!

Ámde kérdem: ha a bontóper kezdetén történt a H. T. 102. §-a alapján az ideiglenes nőtartás megállapítása és ezt követően a nő azonnal a fenti életmódnak adja magát és a per 4—6—8 évig huzódik, a becsületes társadalom nem fog lázadni lelkileg az ily jogállapot ellen?!

Én azt hiszem, hogy a mai szociális állapotok között és a nemi életre vonatkozó erkölcsi felfogás maglazulása folytán a bíróságoknak keresniük kell a formulákat, hogy az erkölcsi érzést bántó eme jogi helyzetből az erkölcsi alapon álló házaseleket megmentsse!

A bontás okául érvényesített tényeken felül is je-

az alperes érdemtelensége okából az ideiglenes nőtartási díj fizetési alól való mentesítése céljából 1928. évi VII. 17-én illetve augusztus hó 21-én előterjesztett kérelmet a kir. ítélőtábla elutasította, mert a kir. ítélőtábla bontó ítéletében az alperes terhére az érdemtelenséget kimerítő erkölcstelen magatartás meg nem állapított.

A felperes a felfolyamodásában azt vitatja, hogy az ideiglenes nőtartás kérdésében keletkezett járásbíróági ítélet módosításával az ideiglenes nőtartás fizetése alól feltétlenül felmentendő lett volna, mert a kir. ítélőtábla ítéletében az alperes magatartására, nézve megállapított tények folytán az alperes a tartásra érdemtelenné vált.

A felperes eme jogi álláspontja nem helytálló.

A Pp. 674. §-a kétségtelenül jogot ad a bontóper bíróságának arra, hogy a bontóper folyamán az ideiglenes nőtartás kérdésében végzéssel ismételten és módosítólag határozzon és ez a rendelkezés akkor is alkalmazható, ha a bíróság az ideiglenes nőtartás kérdésében a bontókereset megindítása előtt. — a megelőzés elve szerint értendőleg — már határozott; azonban a bontóper bírósága a járásbíróági ítéletét csak a H. T. 102. §-ban megszabott keretben, kizá-

lentkezhetik az érdemetlenség, mint a különélés alatt tanusított magatartás és a bíró alig mondhatja, hogy az érdemetlenség kérdése nem vizsgálható.

A házassági jog rendszere szerint a *bontóoki vétkesség* a tartás kérdésével kapcsolatos *érdemetlenség kérdésétől* teljesen különválasztandó kérdés. Vagy: a tartás kérdésével kapcsolatba hozott érdemetlenség — a bontás alapjául érvényesített tények bontóoki jellegétől különválasztva szemlélendő.

A Házassági Törvény a 72., 98. és 99. §-okkal kapcsolatos tartást (102. §.) valóban csak a felek vagyoni viszonyai szempontjából nézi.

Az indokok kifejtik, hogy a H. T. 90. §-nak a „nem vétkesség“-re vonatkozó álláspontját az ideiglenes nőtartás kérdésére is elfogadni nem lehet, mert az ideiglenes nőtartás kérdésekor: „a vétkesség kérdése még jogszerűleg eldöntve nincs“!

A bontóokul érvényesített tények tekintetében ez így is van és gyakorlatilag ezt nem is teszi vitássá senki, ámde ez nem zárja ki azt, amit elvi szempontból kívánok kiélelni, hogy: a bontóokul érvényesített tényeken *kívül* és

ról a perésfelek vagyoni és kereseti viszonyaihoz mérten — módosíthatja, ellenben a vétkességi jogalap tekintetében nem érintheti.

A m. kir. Kuriának állandó gyakorlata szerint ugyanis az érvénytelenégi és a bontóper keretében H. T. 72., 98. és 99. §-okkal kapcsolatban a H. T. 102. §-ban megszabott ideiglenes nőtartás kérdésében a vétkesség kérdése és ennek keretében az érdemetlenség kérdése teljesen figyelmen kívül marad és ebből folyóan a járásbíró ítéletének a Pp. 674. §. utolsó bekezdése alapján kért módosítása keretében sem lehet az érdemetlenség kérdésével foglalkozni.

Eme jogi álláspont folyományaként a kir. ítélőtábla indoklása is nyilván téves, a midőn a járásbíró ítéletében foglalt marasztalást azért nem módosítja a kérelemnek megfelelően, mert az érdemetlenséget megállapító erköcstelen magatartás az alperessel szemben meg nem állapított.

Az érdemetlenség — bármily mérvű legyen is — a Pp. 674. §-nak keretében nem vizsgálható, tehát a felperes felfolyamodása nem helytálló és így annak a Pp. 557. §-a értelmében helyet adni nem lehetett.

azokon túl is jelentkezhetnek az érdemtlenségi tények (a nő a kéjelgést keresetszerűleg üzi).*

Én azt hiszem, hogy a bíró társadalom-erkölcsi érzése itt tiltakozik, hogy az ily nő a férjtől tartást kap hasson.

A társadalom moralitása minden törvénynek az igazi tartalma.

Ma pedig a fentebb jelzett tényeket a társadalom maga egészében oly erkölestelen magatartásnak minősíti, hogy a legmélyebben megbotránkozik azon, ha az ily életmódot folytató nők bírói uton ideiglenes tartáshoz jutnak.

Ez az erős társadalmi felfogás: az élet. Az élet ereje pedig a dogmákat megdönti.

Csak arra kívánok még rámutatni, hogy a magyar jogászi közvélemény — morális érzésének kifejezésre juttatásaként — a legnagyobb megértéssel fogadta, amidőn az „érdemtelen nőtől“ a névviselési jogosultságot a Kúria megvonta. De a nagyközönség is a legigazságosabb ítéletként emlegette ezt a döntést. Ismerem az elhangzott ellenérveket is, de az nem fektet súlyt a család-erkölcsi szempontokra. * Családerkölcsi szigorú felfogás nélkül pedig nincs becsületes társadalom. 2*

Én az erkölcsi álláspont érvényesülésének fokozatos erősödését látom abban, hogy a Polg. Törvénykönyv tervezete kijelenti:

„Nem követelhet házon kívüli eltartást az a

* Az egyes kérdések szakirodalmi megbeszélését azok nagy társadalmi jelentősége okából tartom szükségesnek, anélkül, hogy az elintézés alá kerülő ügyekben az állandó bírói gyakorlatot érinteni akarnám. A jogászi közvélemény és a törvényhozás amúgy is értékesíti azt, ami az ily megbeszélésekben értékesnek mutatkozik.

* A „Polgári Jog“ 1926. évi 7—8. számában foglalt el (232. l.) a döntéssel ellentétes álláspontot nem épen szerencsés okfejtéssel. A névviselés pókszerűleg mégis csak jogviszonyban tartja a volt házaseleket.

2* Dr. Menyhárh Gáspár is kitér erre a kérdésre a M. J. Szemle 1927. évi 216. lapján megjelent cikkében („Észrevételek az özvegyi jog körüli újabb gyakorlatunkra“). A név megtarthatásának alapja: a tisztesség, a női tisztesség volt — azzal az erkölcsi, benne rejlő feltételezéssel, hogy a tisztességes nő: tisztességes marad.

házas társ, aki arra erkölestelen életmódja, vagy a házas társa ellen elkövetett súlyos bántalom miatt méltatlanná vált — hacsak a házas társ meg nem bocsátott neki“!

Természetes, hogy ez a mai jogot a járásbíróági hatáskörben elbírált ideiglenes nőtartás kérdésében rögzíti, azonban erkölcsi felfogásom azt sejteti, hogy ez a jogtétel az érvénytelenségi és bontóperekben is alkalmazáshoz kell, hogy jusson.

Az erkölcsös társadalom lelkiismerete a kodifikátorokban lázadni fog, mihelyt reá jönnek arra a nagymérvű erkölcsi károkozásra, amelyet az vált ki, hogy a bontóper folyama alatt a legerkölestelenebb nő is tartást igényelhet és tartást kap.

En úgy nézem a kérdést, hogy a Kúria gyakorlata a H. T. mai rendszerének logikus és szabatosan körvonalozott kifejlesztése.

Az alsóbb bíróságok, a tömeg erkölcsi felfogásának közvetlen szószólói, gyakran megkísérik, hogy az érdemtelenséget a bontóper keretében is érvényre juttassák, de ez a gyakorlat a Kúria következetes állásfoglalása folytán usus foriként nem érvényesülhet.

A H. Törvény, mint *lex specialis* — a M. Tervezet 118. §-nak utolsó bekezdésében foglalt jogszabályt a saját területéről kizárja.

Az egyetlen helyes megoldás az volna, ha a kormány valamely javaslatában a H. T. 102. §-át kiegészítené oly irányban, hogy

A köteléki per bírósága a közerkölcsi felfogást sértő kétségtelen esetekben a feleségtől, vagy férjtől az ideiglenes tartást megtagadhatja, vagy megvonhatja.

A m. kir. Kúria szabatosan szigorú helyes állásfoglalása alkalmas oly irányú megbeszélések és törvényhozási intézkedés kiváltására, hogy az *érdemtelenség* az

* En azt hiszem, hogy a mai közállapotok mellett a leghetlelenebb bontóper is meg fogják indítani, hogy a H. T. 98. és 102. §-ok alapján a feleség ideiglenes nőtartáshoz jusson, még ha perdita is. Csak a férj vagyoniilag erre alkalmas alany legyen.

Érvénytelenítési és bontási perekben is feltűnő esetekben alkalmazáshoz jusson.

A marosvásárhelyi ítélőtábla — 19. sz. elvi határozatában — az alsó bíróságok erkölcsi felfogását juttatta érvényre, amidőn a H. T. 102. §-val kapcsolatban kimondotta, hogy: a házastársi hűséggel, a női tisztességgel össze nem férő ledér életmód az ideiglenes nőtartásra érdemtelenné teszi a feleséget. (Ig. Közlöny 1918. 69. lap.).¹

A miniszterium ennek a becsületes erkölcsi felfogásnak teremtsen meg mielőbb a tételes alapját. Az élet követeli.²

¹ A Tábla 19. sz. polgárjogi elvi határozatában elfogadott erkölcsi alap a Kuria gyakorlatában nem talált visszhangra. A Kuria következetes maradt a törvény rendszeréből folyó gyakorlatához — mind a mai napig.

Ezért Dr. Vadász (Magánjogunk főbb elvei stb. munkájában 187. lap) tévesen hozza a marosvásárhelyi tábla 19. sz. polgári döntvényével azonos elvi alapra a Kuria P. III. 5480—1917. sz. határozatát (M. Dtár XII. 58. c. 72. l.) „mert a Kuria **j bíróság előtt** indított ideiglenes nőtartási kérdéssel foglalkozott és nem a Pp. 674. §-a értelmében a H. T. 102. §-a alapján végzéssel megállapítandó ideiglenes nőtartási kérdéssel.

Ez az egész egyszerű jogi helyzet a gyakorlat embereit is állandó határozatlanságban tartja, mert nem figyelik meg, hogy a Kuria **j bíróság előtt** indított perekben fogadja el az érdemtelenség kifogását, ellenben a köteléki perek keretében nem.

² Nagyon élesen érzett hiányt pótolna az, aki az érdemtelenség kérdését: az öröklési jog keretében, a bontóper keretében és az ideiglenes nőtartás keretében rendszerezetten kritikailag fel dolgozná.

Igazságügyi Zsebtörvénytár

Az összes igazságügyi törvények és fontosabb rendeletek gyűjteménye egy kötetben. 1316 oldalas könyv, könnyen olvasható szabad szemmel és zsebben is jól elfér.

Egész bőrbe kötve 40 P.